

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษารวบรวมประเพณีในรอบปี ความเชื่อ และขั้นตอนการปฏิบัติของแต่ละประเพณีในรอบปี ของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการรวบรวมประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความเชื่อของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 ผลการศึกษขั้นตอนการปฏิบัติของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อ สายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

การศึกษประเพณีจีนอาจมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจในเรื่องการคำนวณตามแบบ ปฏิทินทางจันทรคติของจีน แต่ละประเพณีของชาวจีนได้กำหนดวันประเพณีไว้ตั้งแต่อดีต แต่การ คำนวณของชาวจีนจะแตกต่างกับการคำนวณปฏิทินสากล เพราะปฏิทินจีนยึดการคำนวณตามจันทรคติ เป็นหลัก ส่วนปฏิทินสากลยึดการคำนวณตามสุริยคติ ดังที่ จิตรรา ก้อนันทเกียรติ (2542) ได้กล่าวถึง การคำนวณตามปฏิทินจันทรคติของจีนไว้สรุปได้ว่า การคำนวณทางจันทรคติของชาวจีนเป็นการกำหนด วันและเดือนโดยดูพระจันทร์เป็นหลัก เมื่อพระจันทร์ขึ้นจากขอบฟ้าทางทิศตะวันออกแล้วเคลื่อน ไปตกที่ขอบฟ้าทางทิศตะวันตกแล้วเวียนมาเป็นพระจันทร์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งถือเป็น 1 วัน ส่วนการ นับเดือนนั้นจะเริ่มนับเมื่อวันพระจันทร์เต็มดวงเป็นวันที่หนึ่งไปจนถึงพระจันทร์เต็มดวงอีกครั้ง หนึ่ง หรือจะนับวันที่หนึ่งเมื่อพระจันทร์ดับหมดดวงไปจนถึงวันที่พระจันทร์ดับหมดดวงอีกครั้ง หนึ่งก็ได้เป็น 1 เดือน ในบางเดือนตามปฏิทินจีนมี 29 วัน เรียกว่าเดือนสั้น บางเดือนมี 30 วัน เรียกว่าเดือนยาว จากการนับเดือนตามแบบของชาวจีนของแต่ละปีจะพบว่ามียวจรจันทร์เพ็ญถึง จันทรดับ 29 วัน 6 ครั้ง และวจรที่นับได้ 30 วัน 6 ครั้ง ดังนั้นใน 1 ปีจึงมีวันเพียงแค่ 354-355 วัน ซึ่งแตกต่างจากปฏิทินสากลที่มีจำนวนวัน 365-366 วัน ซึ่งเป็นปฏิทินที่นับวันได้แม่นยำกว่า ต่อมา ได้มีปราชญ์ชาวจีนท่านหนึ่งชื่อ จูซ่งจือ ได้ศึกษาและแก้ไขปฏิทินจีนโบราณให้ดียิ่งขึ้น โดยเป็นผู้ กำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ให้มีการเพิ่มเดือนอธิกมาสเป็นจำนวน 144 เดือนในทุกครบ 391 ปี จึงเรียก ปฏิทินจีนที่แก้ไขโดยจูซ่งจือว่า ปฏิทินฉบับด้านหมิงตี้ ดังนั้นถ้าดูตามปฏิทินสากลจะพบว่ากำหนด วันตามประเพณีจีนจะเปลี่ยนไปไม่ตรงกันทุกปี ดังเช่นในปี พ.ศ. 2542 วันตรุษจีนตรงกับวันที่ 16

กุมภาพันธ์ ส่วนในปี พ.ศ. 2543 วันตรุษจีนตรงกับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ เป็นต้น

ตอนที่ 1 ผลการรวบรวมประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน

ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยเฉพาะในตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี เป็นชาวจีนที่มาจากทางตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และส่วนใหญ่มาจากมณฑลกวางตุ้ง ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ยังคงอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ จากการสัมภาษณ์ ภาสกร ชีระวุฒิษตระกูล (สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2554) และเต็กกิม แซ่ไคว้ (สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2554) ประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรีที่ยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่มีทั้งหมด 8 ประเพณี ดังนี้

1. ประเพณีตรุษจีน
2. ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย
3. ประเพณีเซ็งเม้ง
4. ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง
5. ประเพณีสารทจีน
6. ประเพณีไหว้พระจันทร์
7. ประเพณีกินเจ
8. ประเพณีไหว้ขนมอู้

ผลจากการศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี สรุปได้ว่า ในหนึ่งปีมีทั้งหมด 8 ประเพณี

แบ่งเป็นในครั้งแรกของปีมี ประเพณีตรุษจีน ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย ประเพณีเซ็งเม้ง และประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง

ในครั้งหลังของปีมี ประเพณีสารทจีน ประเพณีไหว้พระจันทร์ ประเพณีกินเจ และประเพณีไหว้ขนมอู้

แต่ละประเพณีตรงกับปฏิทินดังนี้

ประเพณีตรุษจีนตรงกับวันที่ 1 เดือน 1 จนถึงวันที่ 15 เดือน 1 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) ประเพณีง่วนเซียวโจ้ยตรงกับวันที่ 15 เดือน 1 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) ประเพณีเซ็งเม้งตรงกับเดือน 3 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่างตรงกับ วันที่ 5 เดือน 5 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) ประเพณีสารทจีนตรงกับวันที่ 15 เดือน 7 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน)

ประเพณีไหว้พระจันทร์ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) ประเพณีกินเจตรงกับวันที่ 1-9 เดือน 9 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) ประเพณีไหว้ขนมอีต๋ตรงกับวันที่ 22 เดือน 12

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความเชื่อของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่

ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

ความเชื่อเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกกลุ่มทุกชนชาติ วิถีชีวิตของมนุษย์แต่ละชนชาติมีความเชื่อต่าง ๆ มากมาย ความเชื่อเหล่านี้ได้กลายเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสังคมนั้น ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนอยู่ร่วมกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างมีความสุข จากผลการศึกษาความเชื่อและรวบรวมประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี พบว่า มีความเชื่อของแต่ละประเพณีที่ชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงสืบทอดอยู่ทั้งหมด 8 ประเพณี คือ ประเพณีตรุษจีน ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย ประเพณีเซ่งเม้ง ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง ประเพณีสารทจีน ประเพณีไหว้พระจันทร์ ประเพณีกินเจ ประเพณีไหว้ขนมอีต๋ ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ ของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีตรุษจีน

จากการสัมภาษณ์ ปิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2554) และนิชารีย์ พิธิชนสิน (สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2554) พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีตรุษจีนดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า ดวงวิญญาณจะมีอำนาจให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านดีและด้านร้าย ดังนั้นชาวไทยเชื้อสายจีนจึงมีการเซ่นไหว้วิญญาณเหล่านั้น ขอให้วิญญาณส่งสิ่งดี ๆ ให้แก่ตนเองและครอบครัว ขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป เพื่อให้ลูกหลานมีความสุขเจริญรุ่งเรืองในชีวิตมากขึ้น

2. ความเชื่อเกี่ยวกับการกวาดพื้น ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า ห้ามกวาดพื้นในวันตรุษจีน ถ้ากวาดพื้นในวันตรุษจีนจะถือว่าเป็นการกวาดสิ่งดี ๆ ออกไปจากบ้าน และกวาดสิ่งชั่วร้ายเข้ามาที่บ้าน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับการจุดประทัด ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า การจุดประทัดในวันตรุษจีน จะขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้หมดไป ทำให้ครอบครัวปลอดภัย

4. ความเชื่อเกี่ยวกับการทะเลาะเบาะแว้ง ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า ในวันตรุษจีนจะต้องไม่ทะเลาะกัน การทะเลาะกันจะทำให้สมาชิกในครอบครัวขาดความสามัคคี เป็นลางร้าย

และนำสิ่งชั่วร้ายมาสู่ชีวิต

5. ความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลข ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า เลขคู่เป็นเลขมงคล เลข 4 เป็นเลขที่ไม่ดี เพราะเลข 4 ในภาษาจีนออกเสียงว่า “สี่” คล้าย ๆ กับเสียง “สี่” ซึ่งแปลว่าตาย จึงถือว่าเลข 4 เป็นเลขที่ไม่ดี แต่เลข 6 และเลข 8 จะเป็นเลขที่มีความหมายมงคล เช่น ในการแจกซองไปส่วนมากจะใส่จำนวนเงินที่เป็นคู่ 6 หรือคู่ 8

6. ความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกาย ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า วันตรุษจีนเป็นการเริ่มต้นใหม่ของปี จะต้องแต่งตัวให้สวยงามเพื่อต้อนรับสิ่งที่ดีในวันปีใหม่ เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อใหม่ เป็นต้น

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีง่วนเซียวโจ้ย

จากการสัมภาษณ์ ณิชาวิทย์ พิธิณสิน (สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2554)

อุไรรัตน์ แซ่เตียว (สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2554) และภาสกร ชีระวิชิตระกูล (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2554) พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีง่วนเซียวโจ้ย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับวันที่ 15 ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า วันที่ 15 ของทุกเดือน (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) ถือเป็นวันมงคล อาจจะเหมือนวันพระของคนไทย ซึ่งในวันนี้ต้องจัดพิธี เช่น ไหว้เจ้าที่ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นสิริมงคล และประเพณีง่วนเซียวโจ้ยตรงกับวันที่ 15 เดือนแรกของปี ถือเป็นงานทำบุญครั้งแรกในปีนั้น จึงต้องให้ความสำคัญมากกว่าครั้งอื่น ๆ

2. ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารขาว ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า อาหารขาวคืออาหารที่นำมา เช่น ไหว้คนที่เสียชีวิตไปแล้ว ประเพณีง่วนเซียวโจ้ยเป็นการไหว้เจ้าที่ ไม่ควรนำอาหารคาวมาไหว้ด้วย

3. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า วันที่ 15 ของเดือนเป็นวันมงคล ถ้าจะทำสิ่งสำคัญต่าง ๆ โดยไม่ได้ปรึกษากับซินแสหรือผู้มีความรู้เกี่ยวกับฤกษ์ยาม อาจเริ่มต้นทำสิ่งสำคัญเหล่านั้นในฤกษ์ยามวันที่ 15 ของเดือนได้เช่นกัน

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีเซ่งเม้ง

จากการสัมภาษณ์ นางปิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2554) และนายภาสกร ชีระวิชิตระกูล (สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2554) พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีเซ่งเม้ง ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกที่ตั้งหลุมฝังศพ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า ต้องหาผู้รู้ไปดูก่อนว่าพื้นที่ไหนดี เพราะว่าที่ตั้งหลุมฝังศพดีจะทำให้ลูกหลานมีความเจริญรุ่งเรือง

2. ความเชื่อเกี่ยวกับการเซ่นไหว้หลุมฝังศพบรรพบุรุษ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า การ

เช่น ไห้วหลุมฝังศพของบรรพบุรุษ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว และขอให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วช่วยทำให้ลูกหลานได้เจริญรุ่งเรืองด้วย

3. ความเชื่อเกี่ยวกับของเซ่นไหว้หอยเครง ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า หอยเครงเป็นอาหารที่ขาดไม่ได้ในการเซ่นไหว้หลุมฝังศพบรรพบุรุษ เมื่อรับประทานเสร็จต้องนำเอาเปลือกหอยเครงนั้นมาโปรยลงบนหลุมฝังศพของบรรพบุรุษด้วย จะช่วยให้ลูกหลานร่ำรวยและมีความเจริญรุ่งเรือง

4. ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาสายรุ้ง ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า กระดาสายรุ้งเป็นการประดับตกแต่งหลุมฝังศพให้สวยงาม และทำให้ทราบด้วยว่าลูกหลานได้มาเซ่นไหว้หลุมฝังศพของบรรพบุรุษเรียบร้อยแล้ว

5. ความเชื่อเกี่ยวกับการจุดประทัด ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า ไห้วหลุมฝังศพเรียบร้อยแล้วควรจุดประทัด เสียงประทัดจะช่วยบอกให้วิญญาณของบรรพบุรุษทราบว่าลูกหลานมาไหว้หลุมฝังศพแล้ว ให้วิญญาณของบรรพบุรุษออกมารับประทานอาหารด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง

จากการสัมภาษณ์ ณิชวรีย์ พิธิณสิน (สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2554) และ ปิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง ดังนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับขนมบ๊ะจ่าง ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าในวันที่ 5 เดือน 5 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) วันประเพณีกินขนมบ๊ะจ่างนั้น เป็นการนำขนมบ๊ะจ่างมาเป็นของเซ่นไหว้เพื่อระลึกถึงคุณงามความดีต่อชวีหยวน ผู้ที่เป็นทั้งขุนนางและมหากวีแห่งนครรัฐผู้รักชาติ ท่านเสียใจที่มีโอกาสช่วยรักษานครรัฐได้ จึงกระโดดน้ำฆ่าตัวตายที่แม่น้ำหมี่หลัวเจียง ชาวเมืองช่วยกันหาศพแต่ไม่พบ ด้วยเกรงว่าปลาจะมากินร่างกายของชวีหยวน จึงคิดทำขนมบ๊ะจ่างโยนลงไปในแม่น้ำให้ปลากิน ปลาจะได้ไม่กินร่างกายของชวีหยวน

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีสารทจีน

จากการสัมภาษณ์ ภาสกร ชีระฉวีตระกูล (สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2554) . ปิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2554) และณิชวรีย์ พิธิณสิน (สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีสารทจีน ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า ในช่วงเดือน 7 ทุกปีของจีนเป็นช่วงที่ประตูนรกจะเปิดให้วิญญาณเร่ร่อนหรือวิญญาณไม่มีญาติออกมาเป็นเวลา 1 เดือน ซึ่งได้รับความทุกข์ทรมานจากเคราะห์กรรมต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

2. ความเชื่อเกี่ยวกับการเผาเครื่องเช่นไห้ต่าง ๆ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า การเผาเครื่องเช่นไห้ต่าง ๆ เช่น กระดาษเงินกระดาษทอง เสื้อผ้า เป็นต้น เพื่อให้วิญญาณไม่มีญาติได้นำกลับไปใช้ที่นรก

3. ความเชื่อเกี่ยวกับงานมงคลต่าง ๆ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า ในช่วงสารทจีนเป็นช่วงที่นรกเปิดประตูให้วิญญาณไม่มีญาติได้กลับมาโลกมนุษย์ ดังนั้นในช่วงเดือน 7 ชาวไทยเชื้อสายจีนจะไม่มีการจัดงานพิธีมงคลในช่วงเดือนนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีไหว้พระจันทร์

จากการสัมภาษณ์ สิริกรวิชัย พิธิชนสิน (สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2554)

วิชัย ชีระวิชิตระกูล (สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2554) และลำควน พรมานุสรณ์ (สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีไหว้พระจันทร์ ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับดวงจันทร์ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า มีเทพเจ้าที่เป็นผู้หญิงสาวสวยคนหนึ่งอยู่บนดวงจันทร์ ในอดีตผู้หญิงจะนำเครื่องสำอางไปเช่น ไห้บูชา เสร็จแล้วต้องนำกลับไปใช้ จะได้สวยงามเหมือนเทพเจ้าที่อยู่บนดวงจันทร์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อกันว่าอาหารทุกอย่างที่ใช้ในการเช่นไหว้พระจันทร์ต้องนำกลับไปรับประทาน เพราะเป็นอาหารสิริมงคล ทานแล้วจะเกิดความเป็นสิริมงคล

3. ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องใช้ต่าง ๆ ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าสิ่งของที่นำไปเช่นไห้ต้องเผาให้เทพเจ้า เพราะว่าเป็นบรรณาการของเทพเจ้า

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีกินเจ

จากการสัมภาษณ์ ณิชาวิทย์ พิธิชนสิน (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2554) และปิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีกินเจ ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการรับประทานอาหารเจ ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่า การกินอาหารเจคือการรับประทานอาหารทุกอย่าง รับประทานแต่ผักและถั่วสัลดไปพร้อมกัน การกินเจจะทำให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจสะอาดและบริสุทธิ์ ทั้งยังรักษาโรคบางโรคได้เป็นอย่างดี

2. ความเชื่อเกี่ยวกับการไม่รับประทานผักที่มีกลิ่นฉุนในช่วงประเพณีกินเจ ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่า ผักที่มีกลิ่นฉุน ได้แก่ หัวหอม กระเทียม ใบยาสูบ กุยช่าย มีสารพิษอยู่ในผัก ทานแล้วจะทำให้ลายพลังธาตุ อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย ช่วงประเพณีการรับประทานอาหารเจจึงงดรับประทานอาหารผักเหล่านี้

3. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่า ในพิธีถือศีลกินเจนี้ เทพเจ้าต่าง ๆ ที่ได้เสด็จมา จะช่วยประชาชนที่กำลังเดือดร้อนปัดเป่าทุกข์และบำรุงสุข โดยจะมี ร่างทรงเป็นสื่อกลาง ชาวไทยเชื้อสายจีนที่เคร่งครัดในประเพณีจะมีการรับเจ้าเพื่อความเป็นสิริมงคลกับตนเองในช่วงประเพณีนี้ด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีไหว้ขนมอ

จากการสัมภาษณ์ ปิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2554) และ ภาสกร วีระวิชิตระกุล (สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาด หนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีไหว้ขนมอ ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับขนมอ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า การรับประทานขนมอใน ประเพณีไหว้ขนมอแสดงถึงการมีอายุเพิ่มขึ้นอีก 1 ปี ขนมอจะช่วยทำให้ร่างกายอบอุ่นและแข็งแรง ด้วย ขนมอมักมีลักษณะเป็นลูกกลม ๆ ชาวไทยเชื้อสายจีนจึงเชื่อว่าการได้รับประทานขนมอเป็นการ สร้างความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

2. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า การเซ่นไหว้เจ้าที่ และวิญญาณ บรรพบุรุษด้วยขนมอ ถือเป็นการแสดงความเคารพ และการอุทิศส่วนให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยปกป้อง คุ้มครองชีวิตของมนุษย์ให้มีความสุข

ผลจากการศึกษาความเชื่อของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาด หนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความหมายของชาวไทยเชื้อสายจีนคือ เทพเจ้า ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าเทพเจ้าจะช่วยประชาชนที่กำลังเดือดร้อนปัดเป่าทุกข์และบำรุง สุข ซึ่งในบางพิธีกรรมต้องมีของเซ่นไหว้เทพเจ้าหรือเผาะกระดาดเงินกระดาดทองให้เทพเจ้า เทพเจ้าจึงได้ปกป้องมนุษย์ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องใช้ต่าง ๆ ของประเพณีไหว้พระจันทร์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ วิญญาณจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วิญญาณของ บรรพบุรุษ และวิญญาณทั่วไป วิญญาณของบรรพบุรุษส่วนใหญ่จะเป็นด้านดี ช่วยส่งสิ่งดี ๆ ให้แก่ลูกหลานและครอบครัว ขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป เพื่อให้ลูกหลานมีความสุขรุ่งเรืองในชีวิต มากขึ้น เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณของบรรพบุรุษในประเพณีตรุษจีน ส่วนวิญญาณทั่วไปจะ เป็นด้านร้าย เช่น ประเพณีสารทจีน ซึ่งตรงกับเดือน 7 ของทุกปีจะเป็นช่วงที่นรกเปิดประตูให้ วิญญาณออกมา ชาวไทยเชื้อสายจีนจะห้ามมีงานมงคลต่าง ๆ ในช่วงเดือนนี้

3. ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร อาหารเป็นของเซ่นไหว้ที่ขาดไม่ได้ในประเพณี ในทุก ๆ ประเพณี บางประเพณีจะไหว้แค่ผักและผลไม้ เช่น ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย บางประเพณีไหว้ทั้ง อาหารคาว ผัก และผลไม้ เช่น ประเพณีเซ็งเม้ง อาหารบางอย่างเป็นอาหารสำคัญของประเพณี

เช่น ขนมอ๊ี้เป็นอาหารที่สำคัญและขาดไม่ได้ในประเพณีไหว้ขนมอ๊ี้

4. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นมงคล ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าถ้ากระทำบางสิ่งบางอย่างในช่วงประเพณีนั้นจะถือว่าเป็นสิริมงคล ทำให้ชีวิตได้รับแต่สิ่งดี ๆ เช่น ต้องจัดพิธีเซ่นไหว้เจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นสิริมงคลในประเพณีวันเซียวโจ้ย หรือทุกวันที่ 15 ของเดือน

5. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เป็นมงคล ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าห้ามกระทำบางสิ่งบางอย่างในบางประเพณี ไม่เช่นนั้นจะทำให้ชีวิตมีสิ่งชั่วร้ายเข้ามาเกี่ยวข้องกัน เช่น การห้ามกวาดพื้นในช่วงประเพณีตรุษจีน

จากความเชื่อของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความเชื่อของแต่ละประเพณี 5 ประเพณี

ความเชื่อ ประเพณี	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	วิญญูณ	อาหาร	สิ่งที่เป็นมงคล	สิ่งที่ไม่เป็นมงคล
ตรุษจีน	-	การเซ่นไหว้ วิญญูณจะทำให้ ให้มีสิ่งดี ๆ เข้า มาและขจัดสิ่ง ชั่วร้ายออกไป	-	การจุดประทัดจะ ช่วยขับไล่สิ่งชั่ว ร้ายออกไปจาก บ้านและ การแต่งกายด้วย เสื้อใหม่เป็นการ ต้อนรับสิ่งดี ๆ ในวันปีใหม่	การกวาดพื้น ทะเลาะกับคนใน ครอบครัว หรือ พูดเลข 4 ซึ่งเป็น เลขไม่ดี เนื่องจาก มีเสียงพ้องกับคำ ว่า “ตาย” ใน ภาษาจีน ในช่วง ตรุษจีนจะทำให้ไม่ เป็นสิริมงคล

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความเชื่อ ประเพณี	สิ่ง ศักดิ์สิทธิ์	วิญญาน	อาหาร	สิ่งที่ เป็นมงคล	สิ่งที่ไม่เป็น มงคล
ง่วนเซียวโจย	-	-	การเซ่นไหว้ เจ้าที่ไม่ใช่ อาหารคาว อาหารคาวคือ อาหารที่นำมา เซ่นไหว้คนที่ เสียชีวิตไป แล้ว	วันที่ 15 ของทุก เดือนถือเป็นวัน มงคล ต้องจัดพิธี เซ่นไหว้เจ้าที่ เพื่อความเป็นสิริ มงคล และ สามารถกระทำ การใดในทุก วันที่ 15 ของ เดือนได้ โดยไม่ ต้องดูฤกษ์ยาม	-
			การติดกระดาษ สายรุ้งที่หลุมฝัง ศพจะทำให้ วิญญานบรรพ บุรุษทราบว่า ลูกหลานมาเซ่น ไหว้แล้ว และการ จุดประทัดที่หลุม ฝังศพเป็นการ บอกให้วิญญาน บรรพบุรุษมา รับประทาน อาหารที่ลูกหลาน เตรียมไว้ให้	การเซ่นไหว้ บรรพบุรุษใน วันเซ็งเม้งด้วย หอยแครง จะช่วยให้ ลูกหลาน ร่ำรวยและมี ความ เจริญรุ่งเรือง ความ เจริญรุ่งเรือง	
เซ็งเม้ง	-			การเลือกที่ตั้ง หลุมฝังศพที่ดี ให้กับบรรพบุรุษ และการไปเซ่น ไหว้หลุมฝังศพ บรรพบุรุษเป็น ประจำทุกปีจะทำ ให้ลูกหลานมี ความ เจริญรุ่งเรือง	-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความเชื่อ ประเพณี	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	วิญญาณ	อาหาร	สิ่งที่ เป็นมงคล	สิ่งที่ไม่เป็น มงคล
ขนม บ๊ะจ่าง	-	-	ขนมบ๊ะจ่าง เป็นสิ่งที่ขาด ไม่ได้ใน ประเพณีนี้ เพื่อเป็นการ ระลึกถึงคุณ งามความดีของ กวีเอกชื่อดัง ของจีน “ซวี หยวน”	-	-
สารทจีน	-	วิญญาณเร่ร่อน จะออกมาจาก นรกในช่วง เดือน 7 จึงต้องมี การเผา เครื่องเซ่นไหว้ ต่าง ๆ ในช่วง เวลานี้ เพื่อให้ วิญญาณเร่ร่อน นำกลับไปใช้ที่ นรก	-	-	ห้ามจัดงานมงคล ต่างๆ ในเดือน 7 เพราะในช่วง สารทจีนที่ตรง กับเดือน 7 นั้น เป็นช่วงที่นรก เปิดประตูให้ วิญญาณเร่ร่อน ได้กลับมาโลก มนุษย์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความเชื่อ ประเพณี	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	วิญญูณ	อาหาร	สิ่งที่ เป็นมงคล	สิ่งที่ไม่เป็น มงคล
	บนดวงจันทร์มี เทพเจ้าที่เป็น ผู้หญิงสาวสวย คนหนึ่งอาศัยอยู่ เครื่องใช้ ไห้วพระจันทร์ ต่าง ๆ ที่นำไป เช่นไห้วต้องเผา ให้เทพเจ้า เพราะถือว่าเป็น ของบรรณาการ ให้กับเทพเจ้า	-	อาหารทุกอย่าง ที่ใช้ในการเซ่น ไหว้ในวันไหว้ พระจันทร์นั้น ต้องนำกลับไป รับประทาน เพื่อความ เป็นสิริมงคล	-	-
กินเจ	ในช่วงการถือศีล กินเจนี้ จะมีสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็น เทพเจ้าต่าง ๆ เสด็จมา และมา ช่วยประชาชนที่ กำลังเดือดร้อน เป็นการบรรเทา ทุกข์บำรุงสุข ให้กับประชาชน	-	การรับประทาน อาหารจะทำ ให้ร่างกาย แข็งแรง แต่ยกเว้นผักที่มี กลิ่นฉุน ผักเหล่านี้ จะมีพิษ ทาน แล้วจะทำลาย พลังธาตุของ อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย	-	-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความเชื่อ ประเพณี	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	วิญญาณ	อาหาร	สิ่งที่ เป็นมงคล	สิ่งที่ไม่เป็น มงคล
ไหว้ขนมอี๋	-	การเซ่นไหว้ วิญญาณบรรพบุรุษในวันไหว้ ขนมอี๋จะทำให้ ชีวิตมีความสุข	การรับประทาน ขนมอี๋ในวันไหว้ ขนมอี๋ถือเป็น สิ่งจำเป็น เพื่อ เป็นการสร้าง ความสัมพันธ์กับ คนในครอบครัว ให้เป็นหนึ่ง เดียวกัน	-	-

จากตารางที่ 1 ผลจากการศึกษาความเชื่อของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรีที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ในปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนในท้องถิ่นนี้ยังคงยึดถือปฏิบัติประเพณีดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด แต่ละประเพณีมีความเชื่อแตกต่างกัน ได้แก่

ประเพณีที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ ประเพณีไหว้พระจันทร์และประเพณีกินเจ แต่ในประเพณีไหว้พระจันทร์ของชาวไทยเชื้อสายจีนนั้น เชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้หญิงสาวสวยคนหนึ่งที่อยู่บนดวงจันทร์ และจะต้องนำเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่นำมาเซ่นไหว้เผาให้เทพเจ้าด้วย ส่วนประเพณีกินเจ เชื่อว่าเทพเจ้าต่าง ๆ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะช่วยมนุษย์ที่กำลังเดือดร้อน เป็นการปิดเป่าทุกข์และบำรุงสุข

ประเพณีที่มีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ คือ ประเพณีตรุษจีน ประเพณีเซ็งเม้ง ประเพณีสารทจีน และประเพณีไหว้ขนมอี๋ ในประเพณีเซ็งเม้งกับประเพณีไหว้ขนมอี๋เป็นการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อให้บรรพบุรุษช่วยให้มีความสุข ส่วนประเพณีสารทจีน เป็นการเซ่นไหว้วิญญาณเร่ร่อนเพื่อให้วิญญาณเร่ร่อนที่ออกมาจากนรกในช่วงเดือน 7 ช่วยปกป้องชีวิตของคนในครอบครัว และประเพณีตรุษจีนเป็นการเซ่นไหว้ทั้งวิญญาณบรรพบุรุษและวิญญาณเร่ร่อน ให้วิญญาณทั้งหลายส่งสิ่งดี ๆ ให้แก่ตนเองและขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป

ประเพณีที่มีความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร คือ ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย ประเพณีเซ็งเม้ง

ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง ประเพณีไหว้พระจันทร์ ประเพณีกินเจ และประเพณีไหว้ขนมอี๋ ในประเพณีทั้ง 6 ประเพณีนี้ มีอาหารบางอย่างเป็นอาหารที่สำคัญและขาดไม่ได้ในประเพณีนั้น ๆ เช่น การเซ่นไหว้ด้วยหอยแครงในประเพณีเซ็งเม้งจะช่วยให้ลูกหลานร่ำรวย ขนมบ๊ะจ่างในประเพณีกินขนมบ๊ะจ่างเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของกวีเอกชื่อดังของจีน “ซูวี่หยวน” อาหารเจของประเพณีกินเจ จะช่วยให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจสะอาดและบริสุทธิ์ ขนมอี๋ของประเพณีไหว้ขนมอี๋ ช่วยทำให้ร่างกายอบอุ่น และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ส่วนประเพณีง่วนเซียวโจ้ยที่ไม่ใช่อาหารความเป็นของเซ่นไหว้พระจะเชื่อว่าอาหารคาวคือของเซ่นไหว้คนที่เสียชีวิตไปแล้ว และอาหารที่เซ่นไหว้ของประเพณีไหว้พระจันทร์หลังเซ่นไหว้เสร็จแล้วต้องนำกลับไปรับประทานเพื่อความเป็นสิริมงคล

ประเพณีที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นมงคล คือ ประเพณีตรุษจีน ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย และประเพณีเซ็งเม้ง แต่ละประเพณีมีบางสิ่งที่ทำแล้วทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล เช่น ประเพณีตรุษจีนมีการจุดประทัดเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป ทำให้ครอบครัวปลอดภัย การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่เพื่อต้อนรับสิ่งที่ดีในวันปีใหม่ ประเพณีง่วนเซียวโจ้ยมีการจัดพิธีเซ่นไหว้เจ้าที่ในวันที่ 15 เพื่อเป็นความเป็นสิริมงคล ในวันที่ 15 ถือเป็นฤกษ์ยามที่ดี สามารถกระทำการสิ่งสำคัญต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น ในประเพณีเซ็งเม้ง ควรมีการเลือกที่ตั้งหลุมฝังศพที่ดีให้กับบรรพบุรุษ และควรไปเซ่นไหว้หลุมฝังศพบรรพบุรุษทุกปี เพื่อให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วช่วยให้ลูกหลานมีความเจริญรุ่งเรือง

ประเพณีที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เป็นมงคล คือ ประเพณีตรุษจีนและประเพณีสารทจีน แต่ละประเพณีมีบางสิ่งที่ทำไปแล้วจะทำให้เกิดสิ่งที่ไม่เป็นมงคล เพราะฉะนั้นในประเพณีนั้นห้ามทำสิ่งเหล่านี้ เช่น ประเพณีตรุษจีนห้ามกวาดพื้น ถือว่าเป็นการกวาดสิ่งดี ๆ ออกจากบ้าน และกวาดสิ่งชั่วร้ายเข้ามาที่บ้าน ห้ามทะเลาะเบาะแว้ง การทะเลาะกันเป็นलगร้าย ทำให้สิ่งชั่วร้ายเข้ามาในสู่ชีวิต และประเพณีสารทจีนห้ามจัดงานมงคลต่าง ๆ เพราะช่วงสารทจีนเป็นช่วงที่นรกเปิดประตูให้วิญญาณเร่ร่อนได้กลับมาโลกมนุษย์

ถึงแม้ว่าความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับแต่ละประเพณีมีความแตกต่างกัน แต่ความเชื่อที่ได้กล่าวมานั้นทำให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในท้องถิ่นนี้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทย

เชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

ชนชาติจีนเป็นหนึ่งในชนชาติที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานนับพันปี และสิ่งหนึ่งที่พัฒนา มาพร้อมกับชาวจีนคือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดั้งเดิมมากมาย การยึดมั่นในความกตัญญูต่อกวี

และขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนั้นชาวจีนในทุกวันนี้จึงยังคงยึดถือและสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะอพยพไปอยู่ต่างแดนก็ตาม ตัวอย่างเช่น ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลกลุ่มภาษาแต้จิ๋ว ที่อพยพมาจากมณฑลฟูเจี้ยน เป็นหนึ่งในตัวอย่างของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และเมื่อถึงเทศกาลสำคัญในรอบปีก็จะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง

ในรอบหนึ่งปี ชาวจีนจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญมากมายตั้งแต่ต้นปีจนถึงปลายปี และที่สำคัญชาวจีนจะนับปฏิทินจันทรคติ โดยเริ่มปีใหม่ในวันตรุษจีนซึ่งตรงกับปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ประเพณีวันเซียวโจ้ยในเดือนกุมภาพันธ์ ประเพณีเซ็งเม้งในเดือนเมษายน ประเพณีวันไหว้ขนมบัวจ่างในช่วงเดือนมิถุนายน ประเพณีสารทจีนในช่วงเดือนสิงหาคม ประเพณีไหว้พระจันทร์ในช่วงเดือนกันยายน ประเพณีกินเจในเดือนตุลาคม ประเพณีไหว้ขนมอี๋ในเดือนธันวาคม ซึ่งเมื่อถึงวันสำคัญทางประเพณีดังกล่าว ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรีก็จะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามนี้มาโดยตลอด

เพื่อให้เข้าใจถึงขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรีปฏิบัติสืบต่อมา จึงขออธิบายถึงประเพณีต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็นคือ ความสำคัญและขั้นตอนปฏิบัติ ของแต่ละประเพณี ดังนี้

1. ประเพณีตรุษจีน

1.1 ความสำคัญ

ประเพณีตรุษจีน เป็นประเพณีเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ของชาวจีนทั่วโลก ซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนก็ถือปฏิบัติเช่นกัน มีชื่อเรียกกันในภาษาจีนว่า ชินเหนียน หรือ ซุนเจีย (วันแรกของฤดูใบไม้ผลิ) ตรุษจีนเป็นเทศกาลหนึ่งที่มีความสำคัญที่สุดของชาวจีนและฉลองกันยาวนานที่สุดในรอบปี ซึ่งตรงกับวันที่ 1 เดือน 1 (ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) จนถึงวันที่ 15 เดือน 1 แต่พออย่างเข้าเดือน 12 จะเป็นบรรยากาศของวันตรุษจีน ซึ่งเริ่มมีการฉลองกันบ้างแล้ว และต่อลงมาจนถึงต้นเดือนที่ 1 ของปีใหม่ จะเห็นว่างานฉลองนี้เป็นเวลานานเกือบหนึ่งเดือนทีเดียว ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่ทุกคนมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และช่วงเวลาดังกล่าวจะเป็นช่วงที่พวกเขาว่างจากการทำนา ซึ่งเป็นช่วงเวลายาวนานพอที่จะมีเวลาว่างมางานตรุษจีนกันอย่างเต็มที่ ครอบครัวลูกหลานได้อยู่พร้อมหน้ากันในประเพณีนี้

1.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ ณิชวรีย์ พิธิธินสิน (สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2554)

ปีระชนันท์ กมลสุนทร(สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2554) และเต็กกิม แซ่โล้ว (สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีตรุษจีน อาหารที่ใช้และเครื่องใช้ในประเพณีตรุษจีน ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับวันตรุษจีน แบ่งออกเป็นวันก่อนเทศกาลและช่วงเทศกาลวันตรุษจีน

1.1 วันก่อนเทศกาลวันตรุษจีน ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน มีขั้นตอนการปฏิบัติ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1.1.1 การทำความสะอาดบ้าน ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมนถือว่าบ้านมีความสำคัญต่อครอบครัวเป็นอย่างมาก บ้านเป็นสถานที่ที่ทุกคนได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยเชื่อว่าบ้านที่สะอาดก็จะมีแต่สิ่งดี ๆ และความเป็นสิริมงคลเข้ามาหาตนเองและครอบครัว แต่บ้านที่สกปรกก็จะมีแต่สิ่งไม่ดีและความชั่วร้ายเข้ามาเช่นกัน ดังนั้นก่อนถึงวันตรุษจีนทุกคนในครอบครัวก็จะร่วมกันทำความสะอาดบ้านครั้งใหญ่ การทำความสะอาดบ้านจะแบ่งเป็นการทำความสะอาดและตกแต่งบ้าน เช่น การล้างทำความสะอาดบ้าน การช่วยกันจัดเก็บสิ่งของภายในบ้านให้เรียบร้อย เป็นต้น รวมถึงการทำความสะอาดและตกแต่งสถานที่สักการะบูชา เช่น การทำความสะอาดหิ้งบูชาบรรพบุรุษ การทำความสะอาดหิ้งบูชาพระพุทธรูป เป็นต้น ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่า การทำความสะอาดสถานที่สักการะบูชานี้ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ให้ถูกต้อง หากปฏิบัติผิดจะทำให้เกิดความไม่เป็นมงคลขึ้นในครอบครัว

1.1.2 การประกอบพิธีส่งเจ้าขึ้นสวรรค์และรับเจ้าลงจากสวรรค์ ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี เชื่อว่าในวันที่ 24 เดือน 12 ตามปฏิทินจันทรคติจีน เทพเจ้าที่ปกป้องคุ้มครองมนุษย์จะขึ้นไปรายงานต่อเจ็กเซียนฮ่องเต้บนสวรรค์ ว่าใครทำความดีบ้าง หรือใครทำความชั่วบ้าง ชาวไทยเชื้อสายจีนจึงขอให้เทพเจ้ารายงานแต่สิ่งดี ๆ ดังนั้นจึงจัดพิธีเซ่นไหว้เทพเจ้า เพื่อส่งเทพเจ้าขึ้นสวรรค์ ในวันที่ 25 เดือน 12 เทพเจ้าจะกลับจากสวรรค์อีกครั้ง ชาวไทยเชื้อสายจีนจึงต้องจัดพิธีเซ่นไหว้เพื่อต้อนรับเทพเจ้าให้กลับมาปกป้องคุ้มครองมนุษย์อีกครั้ง แต่พิธีรับเจ้ากลับมาจากสวรรค์จะเป็นพิธีง่าย ๆ ไม่ต้องจัดเครื่องเซ่นไหว้ใหญ่เท่ากับพิธีส่งเจ้าขึ้นสวรรค์

1.1.3 การซื้อข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนถึงวันเซ่นไหว้ ซึ่งมักจะเรียกกันว่า “วันจ่าย” ซึ่งตรงกับวันที่ 29 เดือน 12 โดยในวันนี้ ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี จะออกไปซื้อของใช้ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในวันเซ่นไหว้หรือใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างช่วงเทศกาลตรุษจีน ส่วนของใช้ต่าง ๆ ประกอบด้วย อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องใช้ในการสักการะบูชา เป็นต้น ในปัจจุบันนี้บางครอบครัวจะออกไปจัดซื้อของ

บางอย่างก่อนถึงวันจ่าย เพราะในวันจ่ายนั้นจะมีคนออกไปซื้อของมากมาย พ่อค้าแม่ค้าจะอาศัยโอกาสนี้ขึ้นราคาสินค้า ทำให้สินค้าต่าง ๆ มีราคาสูงกว่าปกติ ดังนั้นชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จึงออกไปซื้อของต่าง ๆ ที่สามารถเก็บไว้ได้เป็นเวลานานก่อน ส่วนอาหารสดและผลไม้จะซื้อในวันจ่ายนี้

1.2 วันเทศกาลตรุษจีน เมื่อถึงวันตรุษจีนชาวไทยเชื้อสายจีนจะมีพิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งแบ่งเป็น 2 วัน ดังนี้

1.2.1 วันไหว้ หรือเรียกว่า “วันซาจั๊ป” (จูชี่) ซึ่งแปลว่า 30 คือวันส่งท้ายปีเก่า ที่เรียกว่า 30 เนื่องจากวันนี้ตรงกับวันที่ 30 เดือน 12 ในวันนี้จะมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ อย่างมากมายในตอนเช้า มีการเซ่นไหว้เจ้าที่ (ตี่จูเอี้ย) ในตอนกลางวัน จะมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษในตอนบ่าย มีการเซ่นไหว้วิญญาณเร่ร่อน ซึ่งการเซ่นไหว้ในแต่ละครั้งจะมีการเผากระดาษเงิน กระดาษทองและเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อขอพรให้แก่ตนเองและครอบครัวมีความสุข สิริมงคล มีเงินทอง นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงอาหารแก่ลูกจ้างและการแจกซองเปาแก่ลูกหลานและลูกจ้างในวันนี้ด้วย

1.2.2 วันตรุษจีน หรือเรียกว่า “วันชีวอิก” (เหียนชุย) ซึ่งแปลว่าวันที่ 1 ตรงกับวันที่ 1 เดือน 1 วันนี้ถือเป็นวันปีใหม่ของชาวจีน เป็นวันเฉลิมฉลองจึงมีการจุดประทัดอย่างสนุกสนาน สมาชิกทุกคนจะช่วยกันจัดเตรียมของเซ่นไหว้หน้าบ้าน จัดทำพิธีรับเทพเจ้าแห่งโชคลาภ และยังมีกิจกรรมต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น การออกไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ที่เคารพ และผู้ใหญ่จะต้องมีการเตรียมซองเปาไว้เพื่อแจกให้แก่ลูกหลาน

2. อาหารที่ใช้ในประเพณี อาหารที่ใช้ในการเซ่นไหว้ต่าง ๆ จะมีทั้งอาหารคาว อาหารหวาน ผลไม้ และเครื่องดื่ม ในปัจจุบันนี้บางครอบครัวจะไปซื้ออาหารสดกลับมาปรุงเองภายในบ้าน แต่บางครอบครัวจะไปสั่งซื้ออาหารสำเร็จรูปจากร้านอาหารหรือภัตตาคาร ซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนบางคนคิดว่าออกไปซื้อจะสะดวกและประหยัดเวลา สำหรับอาหารที่ใช้ในการเซ่นไหว้จะมี 4 แบบ คือ อาหารเซ่นไหว้เทพเจ้า อาหารเซ่นไหว้เจ้าที่ อาหารเซ่นไหว้บรรพบุรุษ และอาหารเซ่นไหว้วิญญาณเร่ร่อน ซึ่งจะประกอบด้วย

2.1 อาหารคาว เช่น ชูตซาแซ คือ ไก่ต้ม 1 ตัว หมูสามชั้นต้ม 1 ชิ้น และปลาหมึก หรือชูตโหวงแซ คือ ไก่ต้ม 1 ตัว หมูสามชั้นต้ม 1 ชิ้น ปลาหมึก ไข่เป็ดต้ม 1 ฟอง กุ้งต้ม 1 ตัว โดยจะเลือกชูตซาแซหรือชูตโหวงแซอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2 อาหารเจ เช่น วนเส้น เห็ดหอม เต้าหู้ เป็นต้น

2.3 เครื่องดื่ม เช่น น้ำเปล่า น้ำชา เหล้า น้ำอัดลม เป็นต้น

2.4 ผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่าง เช่น แอปเปิ้ล ส้ม กล้วย องุ่น ทับทิม เป็นต้น แต่ให้หลีกเลี่ยงผลไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล เช่น แอปเปิ้ลออกเสียงเป็นภาษาจีนว่า ผิงโก่

ซึ่งหมายถึงความสงบสุข

2.5 ขนมที่ขึ้นฟู เช่น ขนมเค้ก ขนมแข็ง ขนมเทียน ขนมชั้น เป็นต้น

2.6 อาหารอื่นๆ เช่น ข้าวเปล่า หมีเตี้ยว แกงจืด ผัดต่างๆ เป็นต้น

3. เครื่องใช้ในประเพณี เครื่องใช้ในประเพณีตรุษจีนประกอบด้วยเครื่องเช่นไห้วต่าง ๆ ดังนี้

3.1 กระดาษเงินกระดาษทอง ใบเบิกเงิน เสื้อผ้าที่ทำจากกระดาษ ในปัจจุบันนี้มีการออกแบบเครื่องเช่นไห้วชนิดใหม่ขึ้นมา เช่น นาฬิกา โทรศัพท์มือถือ บัตรเครดิต เป็นต้น

3.2 รูป เทียน กระถางรูป เทียนขาไฟ ดอกไม้สด 2 ก้าน

3.3 โต๊ะสำหรับวางเครื่องเช่นไห้ว

3.4 ประทัด

2. ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย

2.1 ความสำคัญ

ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย เป็นประเพณีที่ชาวไทยเชื้อสายจีนได้ปฏิบัติกันมาช้านาน ซึ่งตรงกับวันที่ 15 เดือน 1 ตามปฏิทินจันทรคติของทุกปี คือเทศกาลที่ต่อจากตรุษจีนนั่นเอง เนื่องจากจีนเป็นประเทศสัทธิกรรมมาแต่โบราณ จึงมีประเพณีฉลองเพื่อให้ปีใหม่ที่มาถึงเป็นปีที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในประเทศไทย เทศกาลนี้เป็นเทศกาลที่มีการเช่นไห้วเพื่อเสริมมงคล จะเป็นงานฉลองกันไม่เอิกเกริกนัก มีการเล่นจั่วถวายเจ้า จั่วที่เล่นในระยะนี้เรียกกันว่า ผิงอานซี่ แปลว่าจั่วเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขตลอดปีใหม่ที่มาถึงนั่นเอง

2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ ภาสกร ชีระวนิชตระกูล (สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2554) ณิชากรีย์ พิธิณสิน (สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2554) และอุไรรัตน์ แซ่เตียว (สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีง่วนเซียวโจ้ย ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประเพณี ประเพณีง่วนเซียวโจ้ยเป็นประเพณีที่ไม่ค่อยมีขั้นตอนยุ่งยากมากนัก ก่อนถึงวันประเพณีง่วนเซียวโจ้ย ชาวไทยเชื้อสายจีนจะมีการจัดเตรียมดังนี้

1.1 อาหาร

1.2 เครื่องเช่นไห้วต่างๆ

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี สำหรับขั้นตอนในวันประเพณีง่วนเซียวโจ้ยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ตอนเช้ามีการไหว้เช้าที่ (ตี่จูเอี้ย) โดยมีการเซ่นไหว้เครื่องเซ่นต่าง ๆ

2.2 บางครอบครัวได้เปิดร้านค้าขายของ จะมีการเซ่นไหว้ปิ้งเถ้ากงด้วย เพื่อให้ขายของได้มาก

2.3 บางครอบครัวที่อยู่ใกล้ศาลเจ้า ก็จะไปไหว้ที่ศาลเจ้าด้วย เพื่อที่จะได้รับสิ่งดี ๆ

3. อาหารที่ใช้ในประเพณี อาหารที่ใช้ในการเซ่นไหว้ต่าง ๆ มีดังนี้

3.1 อาหารเจ เช่น เห็ดหอม วุ้นเส้น เห็ดหูหนู เป็นต้น

3.2 เครื่องดื่ม เช่น เหล้า น้ำชา น้ำเปล่า เป็นต้น

3.3 ผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่าง เช่น แอปเปิ้ล ส้ม องุ่น กัลยัม ทับทิม สาลี่ เป็นต้น บางครอบครัวอาจจะจัดแค่ 1 อย่าง เช่น ส้ม แต่ต้องใส่ในถาด

4. เครื่องใช้ในประเพณี เครื่องใช้ในประเพณีวันเซียวโจ้ยประกอบด้วยเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ดังนี้

4.1 รูป

4.2 เทียน

4.3 ดอกไม้สด 2 กำ

3. ประเพณีเซ็งเม้ง

3.1 ความสำคัญ

ประเพณีเซ็งเม้ง เป็นประเพณีที่สำคัญของชาวไทยเชื้อสายจีน มีการเซ่นไหว้หลุมฝังศพของบรรพบุรุษ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว ตรงกับเดือน 3 ตามปฏิทินจันทรคติของจีนทุกปี ซึ่งยังอยู่ในช่วงฤดูใบไม้ผลิ มีดอกท้อบานสีชมพู ใบหลิวเขียวสด ต้นไม้ใบหญ้าสดชื่นและงดงาม อยู่ทุกแห่งหนท่ามกลางบรรยากาศที่สดชื่นใสสะอาดตา ด้วยทิวทัศน์ของปลายฤดูใบไม้ผลินี้เองจึงเรียกช่วงนี้ว่าเซ็งเม้ง แปลว่า ใสสว่าง ความจริงชื่อดังกล่าวอาจหมายถึงสองประการด้วยกัน ประการแรกหมายถึงหนึ่งใน 24 ฤดูกาลของจีน และประการที่สองหมายถึงเทศกาลทำความสะอาดสุสานของบรรพบุรุษ

3.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ ณิชวรีย์ พิธิชนสิน(สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2554) และปิยะนันท์ กมลสุนทร(สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีเซ็งเม้ง ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประเพณี

1.1 ก่อนถึงวันประเพณีเซ็งเม้งประมาณ 2 วัน ชาวไทยเชื้อสายจีนต้องไปทำ

ความสะอาดหลุมฝังศพของบรรพบุรุษให้เรียบร้อย บางครอบครัวไปทำเอง แต่บางครอบครัวจ้างคนงานไปทำให้ โดยการถางหลุมฝังศพ ทาสีป้ายชื่อบรรพบุรุษ

1.2 ก่อนถึงวันเซ่งเม้ง 1 วัน ชาวไทยเชื้อสายจีนจะเตรียมอาหารและสิ่งของที่ต้องใช้ในการเซ่นไหว้ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย เพื่อจะนำไปประกอบพิธีในวันประเพณีเซ่งเม้ง

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี ในวันเซ่งเม้ง ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมนจะเดินทางจากบ้านไปที่หลุมฝังศพตั้งแต่เช้า เพื่อไปประกอบพิธีการเซ่นไหว้หลุมฝังศพของบรรพบุรุษ บางครอบครัวก่อนเดินทางไปไหว้ที่หลุมฝังศพต้องมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่บ้านก่อน เพื่อบอกให้บรรพบุรุษทราบว่าวันนี้ลูกหลานจะนำสิ่งของต่าง ๆ ไปเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพแล้ว เมื่อไปถึงหลุมฝังศพต้องไปเซ่นไหว้พระภูมิเจ้าที่ที่ดูแลหลุมฝังศพ เสร็จแล้วจะไปไหว้ศพรวมญาติ สุดท้ายจึงไปไหว้หลุมฝังศพของบรรพบุรุษของตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

2.1 การเซ่นไหว้โดยเริ่มจากหัวหน้าครอบครัวจะจุดธูป 1 ดอก แล้วนั่งคุกเข่าลงกับพื้นและปักธูปลงบนพื้นดิน

2.2 จากนั้นสมาชิกในครอบครัวทุกคนจะเริ่มทยอยกันกราบไหว้บรรพบุรุษในการเซ่นไหว้จะจุดธูป 3 ดอก ไหว้ 3 รอบ จะมีคนทำหน้าที่ถือธูป

2.3 เมื่อไหว้เรียบร้อยแล้ว จะมีการเผากระดาษเงินกระดาษทอง เสื้อผ้า บ้านกระดาษ เงินกระดาษ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่นำมาไหว้

2.4 ต่อไปคือนำกระดาษสายรุ้งไปวางบนหลุมฝังศพของบรรพบุรุษ บางครอบครัวยังมีการปักธงด้วย

2.5 หลังจากนั้นคือนำเหล้า 3 จอกที่นำมาเซ่นไหว้ราดลงไปที่หน้าป้ายชื่อบรรพบุรุษ แล้วจะจุดประทัดเพื่อบอกให้ทราบว่าพิธีการเซ่นไหว้หลุมฝังศพบรรพบุรุษได้เรียบร้อยแล้ว

2.6 จากนั้นสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะรับประทานอาหารร่วมกันที่บริเวณใกล้ ๆ หลุมฝังศพ เพื่อเป็นสิริมงคล

3. อาหารที่ใช้ในประเพณี อาหารที่ใช้ในการเซ่นไหว้จะมี 3 ส่วน ส่วนที่หนึ่งคืออาหารสำหรับการเซ่นไหว้พระภูมิเจ้าที่ที่ดูแลหลุมฝังศพ ส่วนที่สองคือ อาหารสำหรับการเซ่นไหว้ศพรวมญาติ และส่วนที่สามคืออาหารสำหรับการเซ่นไหว้หลุมฝังศพของบรรพบุรุษของตนเอง ซึ่งอาหารที่ใช้ในการเซ่นไหว้ต่าง ๆ จะประกอบด้วยดังนี้

3.1 ชุดซาแซ เช่น หมู 1 ชิ้น ไก่ต้ม 1 ตัว เป็ดต้ม 1 ตัว

3.2 ข้าวเปล่าและข้าวที่ใส่เป็นหม้อเล็ก ๆ

3.3 อาหารที่ใส่เป็นจาน เช่น ผักหั่นสับ หอยแครง ซาลาเปา ขนมถ้วยฟู

3.4 ผลไม้ เช่น กล้วยหอม ส้มจีน องุ่น ลำไย เป็นต้น

3.5 เครื่องดื่ม เช่น เหล้า น้ำชา เป็นต้น

4. เครื่องใช้ในประเพณี เครื่องใช้ในประเพณีเชิงมั่งจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องใช้ในการทำความสะอาดหลุมฝังศพ และเครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม

4.1 เครื่องใช้ในการทำความสะอาดหลุมฝังศพ เช่น จอบ กรรไกร สี่ แปรง ขัดพื้น ไม้กวาด

4.2 เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น กระดาษเงินกระดาษทอง เงินกงเด็ก เสื้อผ้า บ้านที่ทำจากกระดาษและเครื่องใช้ต่าง ๆ รูป เทียน กระดาษสายรุ้ง ใบเบิกทาง ประทัด ดอกไม้สด เป็นต้น

4. ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง

4.1 ความสำคัญ

ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง เป็นประเพณีที่ชาวไทยเชื้อสายจีนได้ปฏิบัติสืบทอดกันมานาน เพื่อระลึกถึงคุณงามความดีต่อชีวิตยวณ คนที่เป็นทั้งขุนนางและมหาวิ ได้กระทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติในสมัยโบราณ ซึ่งประเพณีนี้ตรงกับวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน แต่ในปัจจุบันความนิยมในการปฏิบัติประเพณีได้ลดลงไป เพราะในปัจจุบันนี้ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีมีจำนวนน้อยลงไป คนรุ่นหลังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับประเพณี ซึ่งการเช่นไหว้ด้วยขนมบ๊ะจ่างจึงเป็นเพียงการประกอบพิธีกรรมเล็ก ๆ อยู่ในบ้าน ใช้เวลาไม่นานมากนัก

4.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ ณิชวรีย์ พิธิชนสิน (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2554) บิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2554) และอุไรรัตน์ แซ่เตียว (สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประเพณี ก่อนถึงวันประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง ชาวไทยเชื้อสายจีนจะเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในพิธีกรรม ซึ่งมีดังนี้

1.1 ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่างนี้มีขนมที่เป็นสัญลักษณ์คือขนมบ๊ะจ่าง ประกอบด้วยข้าวเหนียว ใบไผ่ เชือก มีไต้หมา กุ้งแห้ง เห็ดหอม ไข่เค็ม เป็นต้น ส่วนจะเป็นได้อะไรขึ้นอยู่กับการต้องการของผู้ประกอบพิธี แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง การที่จะต้องเสียเวลามาทำขนมบ๊ะจ่างอาจเป็นสิ่งที่ยุ่งยาก บางครอบครัวจึงไปซื้อขนมบ๊ะจ่างสำเร็จรูปที่วางขายตามท้องตลาด ซึ่งถือเป็นการสะดวกและประหยัดเวลาด้วย

1.2 ผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่าง เช่น แอปเปิล กล้วย ส้ม สับปะรด องุ่น และ

เครื่องเช่นไหวอื่น ๆ

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี ขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ในประเพณีกินขนมบ๊ะจ่างจะพิเศษตรงที่มีขนมบ๊ะจ่างเป็นของเซ่นไหว้ด้วย

2.1 ในตอนเช้าจะมีการเซ่นไหว้เจ้าที่ก่อน

2.2 หลังจากนั้นมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่อยู่ในบ้าน เพื่อขอพรให้ครอบครัวมีความสุขและเจริญรุ่งเรือง

2.3 ชาวไทยเชื้อสายจีนจะจัดรูปเพื่อทำพิธีเซ่นไหว้และสมาชิกในครอบครัวก็จะผลัดกันมาเซ่นไหว้ โดยมีการจัดขนมบ๊ะจ่างหลายชนิด ผลไม้ เครื่องดื่ม และเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ

2.4 จากนั้นทุกคนจะรับประทานอาหารร่วมกันเพื่อความเป็นสิริมงคล

3. อาหารที่ใช้ในประเพณี ประกอบด้วยดังนี้

3.1 ขนมบ๊ะจ่างหลายชนิด เช่น ไข่หมู กุ้งแห้ง เห็ดหอม ไข่ต้ม เป็นต้น บางครอบครัวมีการนำของหวานมาเซ่นไหว้ด้วย

3.2 ผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่างก็ได้ เช่น แอปเปิ้ล กล้วย ส้ม สับปะรด องุ่น เป็นต้น

3.3 เครื่องดื่ม เช่น น้ำชา น้ำเปล่า เหล้า เป็นต้น

4. เครื่องใช้ในประเพณี ประกอบด้วยดังนี้

4.1 กระดาษเงินกระดาษทอง

4.2 รูป เทียน กระดาษรูปเทียน

4.3 ดอกไม้ แจกัน

5. ประเพณีสารทจีน

5.1 ความสำคัญ

ประเพณีสารทจีน เป็นประเพณีการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณเร่ร่อนไร้ญาติ ในประเพณีนี้จะมีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญให้ดวงวิญญาณไร้ญาติ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าช่วงนี้ประตูนรกเปิด วิญญาณต่าง ๆ จะออกมา และกลับไปหาญาติยังโลกมนุษย์เป็นเวลา 1 เดือน ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 15 เดือน 7 ตามปฏิทินทางจันทรคติของจีน

5.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ อุไรรัตน์ แซ่เตียว (สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2554)

ปิยะนันท์ กมลสุนทร(สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2554) และภาสกร ชีระวิชิตระกูล (สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีสารทจีน ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประเพณี ก่อนถึงวันประเพณีสารทจีน 1 วัน ชาวไทยเชื้อสายจีนจะต้องเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในการเซ่นไหว้ให้เรียบร้อย ซึ่งมีดังนี้
 - 1.1 อาหารคาว ของหวาน
 - 1.2 ผลไม้
 - 1.3 เครื่องดื่มและเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ
 - 1.4 ขนมนุ่งและขนมเทียน คืออาหารที่ขาดไม่ได้ในเทศกาลนี้
2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี เมื่อถึงวันประเพณีสารทจีน ชาวไทยเชื้อสายจีนต้องประกอบพิธีเซ่นไหว้เจ้าที่ บรรพบุรุษและวิญญาณเร่ร่อนที่หน้าบ้าน ซึ่งมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้
 - 2.1 ในตอนเช้ามีการเซ่นไหว้เจ้าที่ บรรพบุรุษที่บ้าน เครื่องเซ่นไหว้ประกอบด้วย อาหารคาวหวาน ผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่าง เหล้าจีน น้ำชา น้ำเปล่า
 - 2.2 หลังจากนั้นต้องเผากระดาษทองกระดาษเงิน เสื้อผ้า เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ทำจากกระดาษให้แก่บรรพบุรุษ
 - 2.3 ในตอนบ่าย จะนำของเซ่นไหว้ไปไหว้วิญญาณเร่ร่อนที่หน้าบ้าน แต่บางครั้งอบควันธูปให้ควันขึ้น
 - 2.4 เมื่อไหว้เสร็จแล้วจะมีการเผากระดาษทองกระดาษเงิน เสื้อผ้าและสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้แก่วิญญาณเร่ร่อน
3. อาหารที่ใช้ในประเพณี อาหารที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้ในวันสารทจีนจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คืออาหารที่ใช้เซ่นไหว้เจ้าที่และบรรพบุรุษและอาหารที่ใช้เซ่นไหว้วิญญาณเร่ร่อน อาหารที่ใช้เซ่นไหว้วิญญาณเร่ร่อนจะต้องปักธูปอยู่สองข้าง เพื่อเป็นการอันเชิญวิญญาณเร่ร่อนมารับประทานอาหารต่าง ๆ ที่จัดไว้ ซึ่งอาหารที่ใช้มีดังนี้
 - 3.1 อาหารคาว เช่น ซาแซ (หมู 1 ชิ้น ไก่ 1 ตัว ปลาหมึก 1 ตัว)
 - 3.2 อาหารหวาน เช่น ขนมนุ่ง ขนมเทียน เป็นต้น
 - 3.3 ผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่าง เช่น กัลยง อุ่น ส้ม สับปะรด แอปเปิ้ลทับทิม เป็นต้น
 - 3.4 เครื่องดื่ม เช่น น้ำเปล่า น้ำชา เหล้า เป็นต้น
4. เครื่องใช้ในประเพณี เครื่องใช้ในประเพณีสารทจีนมีดังนี้
 - 4.1 ธูป เทียน
 - 4.2 กระดาษเงินกระดาษทอง เสื้อผ้าและของใช้ต่าง ๆ ที่ทำจากกระดาษ

6. ประเพณีไหว้พระจันทร์

6.1 ความสำคัญ

ประเพณีไหว้พระจันทร์ เป็นประเพณีหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ยังคงยึดถือปฏิบัติในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน ในภาษาจีนเรียกว่า จงชิว แปลว่า กลางฤดูใบไม้ร่วง ประเพณีนี้จัดขึ้นเพื่อบูชาพระจันทร์ที่คอยคุ้มครองดูแล และเพื่อขอโชคลาภจากเทพแห่งดวงจันทร์ นอกจากนี้ชาวจีนยังเชื่อกันว่า พระจันทร์ในวันนี้สวยงามที่สุดในรอบปี จึงได้ถือโอกาสนี้ไปชมความสวยงามของดวงจันทร์ด้วย

6.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ ลำดวน พรมานุสรณ์ (สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2554) และ สิริกรวิษฐ์ พิธิชนสิน (สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีไหว้พระจันทร์ ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประเพณี ก่อนถึงวันประเพณีไหว้พระจันทร์

ประมาณ 1 วัน ชาวไทยเชื้อสายจีนจะต้องไปจับจ่ายซื้อสิ่งของต่าง ๆ บางครอบครัวมีฐานะสูงก็จะมีการทำความสะดวกบ้านเรือนให้เรียบร้อยด้วย การเตรียมตัวนี้จะสิ้นเปลืองเวลาและเงินมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของการจัดโต๊ะประกอบพิธีกรรม หรือขึ้นอยู่กับความพร้อมทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว ซึ่งสิ่งของต่าง ๆ ประกอบด้วยดังนี้

1.1 ผลไม้

1.2 ขนม

1.3 เครื่องดื่ม

1.4 เครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี ชาวไทยเชื้อสายจีนจะประกอบพิธีไหว้พระจันทร์ในช่วงค่ำ ตั้งแต่เวลา 1 ทุ่มเป็นต้นไป ไม่มีการระบุเวลาที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความสะดวกของแต่ละครอบครัว ส่วนใหญ่ไปประกอบพิธีไหว้พระจันทร์ร่วมกันที่ศาลเจ้า แต่บางครอบครัวจะจัดพิธีกรรมกันที่บ้าน การจัดสถานที่เซ่นไหว้นั้นจะจัดที่ลานหน้าบ้าน ลานหน้าศาลเจ้า หรือบริเวณที่สามารถมองเห็นพระจันทร์ได้อย่างชัดเจน ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าหากการปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอนต่าง ๆ จะทำให้เกิดสิริมงคลในชีวิตต่อไป ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณีดังนี้

2.1 ในวันไหว้พระจันทร์จะเริ่มตั้งแต่การจัดโต๊ะประกอบพิธี โดยทางศาลเจ้าจะจัดโต๊ะประกอบพิธีไว้ตรงลานกลางแจ้งหน้าศาลเจ้า บริเวณที่สามารถมองเห็นพระจันทร์ได้ โต๊ะต้องเป็นโต๊ะสีแดง

2.2 ชาวไทยเชื้อสายจีนจะนำผลไม้ ขนม เครื่องเช่นไหว้ต่าง ๆ ไปที่ศาลเจ้า และวางบนโต๊ะที่ตั้งไว้ ซึ่งหน้าโต๊ะประกอบพิธีจะวางกระถางรูป เจริญเงิน แจกันดอกไม้ ตะเกียง ถ้วยน้ำชา ขนมไหว้พระจันทร์ อาหารเจ 5 อย่าง ผลไม้ 5 อย่าง แต่ไม่ได้จำกัดเป็นผลไม้ อะไรบ้าง

2.3 ถึงเวลาประมาณ 1 ชั่วโมงก็จะเริ่มพิธีการไหว้ ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าเลข 3 เป็นเลขที่มงคล หมายถึงความอุดมสมบูรณ์หรือไม่จำกัด จึงต้องปักธูป 3 เที่ยว แต่ละเที่ยวปักธูป 3 ดอก ไหว้เสร็จแล้วก็นั่งคุยกันที่ศาลเจ้า

2.4 พอถึงเวลาเทพเจ้าลงถือว่าเป็นเวลาเสริมมงคลก็จะจุดประทัดเผาศพกระดาษ

2.5 เสร็จแล้วจะเป็นเวลาเลิกงานเก็บของ มีคน 2 คนถือไม้ บนกระดาษเขียนเป็นภาษาแต้จิ๋ว แล้วมีคนแปลเป็นภาษาไทยว่าเทพเจ้าได้บอกว่าปีนี้เป็นอย่างไรบ้าง ต้องทำอย่างไรดี จะเก็บของในเวลาไหน ซึ่งแต่ละปีจะไม่เหมือนกัน

3. อาหารที่ใช้ในประเพณี อาหารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมนี้ แต่ปัจจุบันสภาพวิถีชีวิตของผู้คนดีขึ้น จึงนิยมไปซื้อหาอาหารสำเร็จรูปจากตลาดเพื่อนำไปใช้ประกอบพิธีกรรม ชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับประเพณีไหว้พระจันทร์เป็นอย่างมาก สำหรับอาหารต่าง ๆ นั้นจะประกอบด้วยดังนี้

3.1 อาหารเจ อาหารที่ใช้ในประเพณีไหว้พระจันทร์จะต้องไม่มีเนื้อสัตว์ ดังนั้นชาวไทยเชื้อสายจีนจะใช้อาหารเจมาเป็นอาหารเช่นไหว้ ซึ่งประกอบด้วยอาหาร 5 อย่าง คือ ฟองเต้าหู้ เห็ดหอม วุ้นเส้น ดอกไม้จีน และเห็ดหูหนู อาหารเจที่นำไปเช่นไหว้ไม่ต้องปรุงรสนำอาหารเจเหล่านั้นมาใส่ถ้วยให้ครบ 5 ถ้วย

3.2 อาหารหวาน เช่น ขนมเปียะ ขนมโก๋ ในการประกอบพิธีจะไม่จำกัดจำนวนขนมแต่นิยมใช้อย่างละ 5 ลูก

3.3 ผลไม้ ที่ใช้ประกอบพิธีไหว้พระจันทร์มีด้วยกัน 5 อย่าง แต่ไม่จำกัดว่าเป็นผลไม้อะไรบ้าง เช่น ส้มโอ ทับทิม สาลี่ กล้วยหอม องุ่น เป็นต้น

3.4 เครื่องดื่ม ในประเพณีไหว้พระจันทร์จะใช้น้ำชาเป็นเครื่องดื่มในการประกอบพิธีกรรม และต้องจัดเป็น 5 ถ้วย เพราะน้ำชาเป็นเครื่องดื่มสำคัญและผูกพันกับชาวจีนมาโดยตลอด

4. เครื่องใช้ในประเพณี เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมไหว้พระจันทร์ประกอบด้วยดังนี้

4.1 โต๊ะแดงที่ใช้ในการประกอบพิธี ผ้าปูโต๊ะสีแดง

4.2 กระถางรูปทอง 1 กระถาง

4.3 แจกกันดอกไม้ 1 คู่

4.4 ตะเกียง 1 ดวง

4.5 เชิงเทียนทอง 1 คู่

7. ประเพณีกินเจ

7.1 ความสำคัญ

ประเพณีกินเจ เป็นประเพณีการทำบุญของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตรงกับวันที่ 1-9 เดือน 9 ตามปฏิทินทางจันทรคติของจีน ผู้ปฏิบัติประเพณีกินเจจะต้องทำให้ร่างกายและจิตใจมีความบริสุทธิ์ ดังนั้นในช่วงเทศกาลกินเจจึงต้องรับประทานเนื้อสัตว์และรักษาศีล ชาวไทยเชื้อสายจีนยังเชื่อว่าการกินเจจะเป็นการช่วยสะเดาะเคราะห์และปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บอีกด้วย

7.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ ปิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2554) และ ณิชวรีย์ พิธิชนสิน (สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีกินเจ ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประเพณี ก่อนถึงเทศกาลกินเจ จะมีการจัดเตรียมทั้งที่บ้านและที่ศาลเจ้า ซึ่งสำหรับที่บ้านจะมีขั้นตอนการจัดเตรียมดังนี้

1.1 การทำความสะอาดข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในบ้าน เช่น จาน ถ้วย ชาม หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำครัวจะเปลี่ยนเป็นชุดใหม่ เป็นต้น เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เอามาใช้ในเทศกาลกินเจนี้จะใช้ปนกับอุปกรณ์ทำครัวทั่วไปไม่ได้

1.2 การจัดเตรียมอาหารทั้งสดและแห้ง เช่น ผักชนิดต่าง ๆ เห็ดหูหนู วุ้นเส้น เต้าหู้ ฟองเต้าหู้ ซิอิ้ว เป็นต้น

1.3 การจัดหาเสื้อผ้าสีขาว เพื่อไปไหว้เจ้าที่ศาลเจ้า สำหรับที่ศาลเจ้าจะมีขั้นตอนการจัดเตรียมดังนี้

1.3.1 การจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม เช่น สถานที่สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมของผู้ร่วมประกอบพิธีกินเจ โรงครัว ที่จอดรถ เป็นต้น

1.3.2 การจัดเตรียมอาหารทั้งอาหารสดและอาหารแห้ง เช่น น้ำตาล ข้าวสาร เกลือ น้ำมันพืช เป็นต้น เพื่อเอามาเลี้ยงผู้ที่มาเข้าร่วมพิธี

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี ชาวไทยเชื้อสายจีนในช่วงเทศกาลกินเจจะพร้อมใจกันรักษาศีลโดยการงดรับประทานเนื้อสัตว์ ถือเป็นการช่วยทำให้ร่างกายและจิตใจสะอาดบริสุทธิ์ ซึ่งในวันประเพณีชาวไทยเชื้อสายจีนได้ปฏิบัติที่บ้านแล้ว ยังได้ไปเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ

ที่ศาลเจ้า มีขั้นตอนดังนี้

2.1 การนำขนม ผลไม้ รูป เทียน ดอกไม้ไปไหว้ที่ศาลเจ้า และมีการบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อเป็นการช่วยเหลือคนยากจน

2.2 ในตอนเช้าและตอนกลางวันของแต่ละวัน ที่ศาลเจ้าจะเจริญพระพุทธมนต์

2.3 ในตอนเย็น จะมีการเชิญดวงวิญญาณไร้ญาติมารับอาหารเจ

2.4 ในตอนกลางคืน จะมีการทำพิธีเวียนเทียนทักษิณาวัตร

2.5 สำหรับในตอนกลางคืนของวันที่ 3,6,9 เดือน 9 พระสงฆ์จะมีการประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์บูชาดวงพรเคราะห์ให้กับญาติโยม

2.6 วันที่ 9 ของการกินเจ จะมีการทำพิธีทั้งกระชาด เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณไร้ญาติทั้งหลาย

3. อาหารที่ใช้ในประเพณี ตลอดระยะเวลา 9 วันของเทศกาลกินเจ ผู้ปฏิบัติจะงดเว้นการรับประทานเนื้อสัตว์ทุกชนิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 อาหารเจที่ปรุงจากผัก เช่น ผักชนิดต่างๆ เห็ดหูหนู วุ้นเส้น เต้าหู้ ฟองเต้าหู้ ซีอิ๊ว เป็นต้น

3.2 งดรับประทานผักที่มีกลิ่นฉุน ได้แก่ กระเทียม หัวหอม กุยช่าย ใบยาสูบ

4. เครื่องใช้ในประเพณี เครื่องใช้ในประเพณีจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องใช้ในครัวสำหรับประกอบอาหาร และเครื่องใช้สำหรับการประกอบพิธี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 เครื่องใช้ในครัวสำหรับประกอบอาหารที่แยกมาจากเครื่องครัวปกติที่ใช้ปรุงอาหารคาว เช่น หม้อ กระทะ จาน ชาม ช้อน ส้อม แก้วน้ำ เป็นต้น

4.2 เครื่องใช้สำหรับการประกอบพิธี เช่น เครื่องกำยาน โต๊ะสำหรับประกอบพิธี ตะเกียงน้ำมัน รูป กระถางรูป เทียน ดอกไม้ ธงเหลือง เสื้อผ้าสีขาว ผ้ายันต์ เป็นต้น

8. ประเพณีไหว้ขนมอี

8.1 ความสำคัญ

ประเพณีไหว้ขนมอี หรือเรียกว่า “ตังโจ้ย” เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงใกล้ ๆ สิ้นปีของชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งตรงกับวันที่ 22 ธันวาคมของทุกปี ความหมายของเทศกาลนี้ คือ การบอกกล่าวให้รู้ว่า ฤดูหนาวมาถึงแล้ว เนื่องจากในอดีตช่วงเวลานี้เป็นช่วงฤดูหนาว อากาศหนาวมาก ทานขนมอีจะทำให้ร่างกายอบอุ่น ในอดีตชาวไทยเชื้อสายจีนจะปั้นขนมอีที่บ้านและรับประทานกันทั้งครอบครัว แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง บางครอบครัวไม่มีเวลาปั้นขนมอีเองจึงไปซื้อที่ตลาดแทน

8.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ ณิชวรีย์ พิธิชนสิน (สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2554)

ปิยะนันท์ กมลสุนทร (สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2554) และภาสกร ชีระวนิชตระกูล (สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2554) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีไหว้ขนมอี๋ ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประเพณี เพราะของไหว้ในประเพณีนี้ไม่ค่อยมาก ดังนั้นการเตรียมของต่าง ๆ จึงไม่ยุ่งยากมากนัก ซึ่งอาหารที่ใช้ในการเซ่นไหว้มีดังนี้

- 1.1 ขนมอี๋ บางครอบครัวมีกับข้าวในการเซ่นไหว้ด้วย
- 1.2 เครื่องดื่ม เช่น น้ำชา น้ำเปล่า เป็นต้น
- 1.3 เครื่องเซ่นไหว้ เช่น กระดาษเงินกระดาษทอง รูป เทียน เป็นต้น
- 1.4 อุปกรณ์ในการทำขนมอี๋ ได้แก่ แป้งข้าวเหนียว น้ำตาลทราย และไข่

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี พิธีการเซ่นไหว้ของประเพณีไหว้ขนมอี๋จะจัดขึ้นก่อน 8 โมงเช้า เครื่องเซ่นไหว้มีขนมอี๋ ผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่างก็ได้ น้ำชา น้ำเปล่า กระดาษเงินกระดาษทอง ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

- 2.1 ชาวไทยเชื้อสายจีนจะนำของเซ่นไหว้ไปเซ่นไหว้เจ้าที่ก่อน
- 2.2 นำไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษ พร้อมกับจุดธูปเทียนบูชา ใช้ธูป 3 ดอกปักที่

กระถางธูป

- 2.3 เมื่อเซ่นไหว้เสร็จจะมีการเผากระดาษเงินกระดาษทอง
- 2.4 หลังจากนั้นทุกคนในครอบครัวจะร่วมรับประทานขนมอี๋ ทุกคนต้องรับประทานอย่างน้อย 1 อัน เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล

3. อาหารที่ใช้ในประเพณี อาหารที่ใช้ในการเซ่นไหว้ต่าง ๆ มีดังนี้

- 3.1 ขนมอี๋ เป็นอาหารเฉพาะที่ใช้ในประเพณีไหว้ขนมอี๋ ซึ่งทำจากแป้งข้าวเหนียว ปั้นเป็นลูกกลม ๆ สีส้มพูน แล้วนำไปต้มในน้ำที่ใส่ขิงและน้ำตาล
- 3.2 ผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่าง เช่น แอปเปิ้ล ฝรั่ง กล้วยหอม ทับทิม ลำไย เป็นต้น

- 3.3 เครื่องดื่ม เช่น น้ำชา น้ำเปล่า เป็นต้น

4. เครื่องใช้ในประเพณี เครื่องใช้ในประเพณีไหว้ขนมอี๋ มีดังนี้

- 4.1 กระดาษเงินกระดาษทอง
- 4.2 รูป เทียน กระถางธูป

ผลจากการศึกษาขั้นตอนของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาด

หนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ทำให้เห็นได้ว่า ขั้นตอนของประเพณีสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนประเพณี คือ การจับจ่ายซื้อของ การจัดเตรียมอาหาร เครื่องเล่นไฟต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการประกอบพิธีกรรม การทำความสะอาดสถานที่ สิ่งของที่บ้าน หรือศาลเจ้า หรือหลุมฝังศพ

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี คือ การประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้เจ้าที่ วิญญาณบรรพบุรุษและวิญญาณทั่วไป

จากขั้นตอนของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ของเล่นไฟต่าง ๆ ของแต่ละประเพณี

ประเพณี	สิ่งของที่ใช้ในการเซ่นไหว้	
	ประเภทของกิน	ประเภทสิ่งของเครื่องใช้
ตรุษจีน	อาหาร : อาหารคาว อาหารเจ เครื่องดื่ม : น้ำเปล่า น้ำชา เหล้า น้ำอ้อยคั้น	กระดาษเงินกระดาษทอง ธูป เทียน ประทัด ดอกไม้ สด
	ขนม : ขนมที่ขึ้นฟู เช่น ขนมเค้ก ขนมแข็ง ขนมเทียน ขนมชั้น ผลไม้ : ใช้ผลไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล จำนวน 3 อย่างหรือ 5 อย่าง	
งานเซียวโจ้ย	อาหาร : อาหารเจ เครื่องดื่ม : น้ำเปล่า น้ำชา เหล้า ผลไม้ : ใช้ผลไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล จำนวน 3 อย่างหรือ 5 อย่าง	ธูป เทียน ดอกไม้สด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สิ่งของที่ใช้ในการเซ่นไหว้	ประเภทของกิน		ประเภทสิ่งของเครื่องใช้	
	ประเพณี			
เซิ้งเม้ง	อาหาร : ชุดซาแซ ข้าวเปล่า ผัดหมี่ ลั่ว หอยแครง ซาลาเปา		จอบ กรรไกร สี่ แปรงจัด พื้นไม้กวาด กระดาษเงิน	
	ขนม : ขนมที่ขึ้นฟู เช่น ขนมเค้ก ขนมชั้น		กระดาษทอง เงินกงเต็ก เสื้อผ้า เครื่องใช้ต่าง ๆ	
ดินขนมบ๊ะจ่าง	ผลไม้ : กล้วยหอม ส้มจิน อุ่น ลำไย และบ้านที่ทำจากกระดาษเป็นดิน		และบ้านที่ทำจากกระดาษ	
	เครื่องดื่ม : น้ำชา เหล้า		รูป เทียน กระดาษสายรุ้ง ใบเบิกเงิน ประทัด ดอกไม้สด	
สารทจีน	ขนม : ขนมบ๊ะจ่าง		กระดาษเงินกระดาษทอง	
	ผลไม้ : ใช้ผลไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล จำนวน 3 อย่างหรือ 5 อย่าง		รูป เทียน กระดาษรูปเทียน ดอกไม้	
ไหว้พระจันทร์	เครื่องดื่ม : น้ำเปล่า น้ำชา เหล้า			
	อาหาร : อาหารคาว อาหารหวาน		กระดาษเงินกระดาษทอง	
	ผลไม้ : ใช้ผลไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล จำนวน 3 อย่างหรือ 5 อย่าง		เสื้อผ้าและของใช้ต่าง ๆ	
	เครื่องดื่ม : น้ำเปล่า น้ำชา เหล้า		ที่ทำจากกระดาษ รูป เทียน	
	อาหาร : อาหารเจ		โต๊ะแดง ผ้าปูโต๊ะสีแดง	
	ขนม : ขนมเปียะ ขนมโก๋		กระดาษรูปทอง แจกัน	
	ผลไม้ : ใช้ผลไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล จำนวน 5 อย่าง		ดอกไม้ ตะเกียง เชิงเทียน	
	เครื่องดื่ม : น้ำชา		ทอง	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สิ่งของที่ใช้ในการเซ่นไหว้	ประเภทของกิน		ประเภทสิ่งของเครื่องใช้	
	ประเพณี			
กินเจ	อาหาร : อาหารที่ปรุงจากผัก		หม้อ กระทะ จาน ชาม ช้อน	
	งดรับประทานผักที่มีกลิ่นฉุน เช่น กระเทียม หัวหอม กุยช่าย ใบยาสูบ		ส้อม แก้วน้ำ เครื่องกำยาน โต๊ะสำหรับประกอบพิธี ตะเกียงน้ำมัน รูป กระถาง รูป เทียน ดอกไม้ ธง เหลืงง เสื้อผ้าสีขาว ผ้ายันต์	
ไหว้ขนมอี	ขนม : ขนมอี		กระดานเงินกระดานทอง	
	ผลไม้ : ใช้ผลไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล จำนวน 3 อย่างหรือ 5 อย่าง เครื่องดื่ม : น้ำเปล่า น้ำชา		รูป เทียน กระถางรูป	

จากตารางที่ 2 ผลจากการศึกษาของเซ่นไหว้และขั้นตอนของแต่ละประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรีที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในตลาดหนองมน ส่วนใหญ่ยังคงยึดถือปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ที่บรรพบุรุษชาวจีนเคยปฏิบัติกันมาในรอบปีค่อนข้างเคร่งครัด ของเซ่นไหว้ของแต่ละประเพณีจะประกอบด้วยอาหารและเครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามประเพณี ซึ่งอาหารที่ใช้ในแต่ละประเพณีสรุปได้ดังนี้

ประเพณีที่มีทั้งอาหารคาวและอาหารเจคือ ประเพณีตรุษจีนและประเพณีเซ็งเม้ง ทั้ง 2 ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่เซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ชาวจีนมีการเคารพนับถือบรรพบุรุษตั้งแต่โบราณ ของเซ่นไหว้บรรพบุรุษจึงต้องเป็นของเซ่นไหว้ที่ครบถ้วนตามประเพณีและเป็นของที่ดีด้วย เช่น อาหารคาวของประเพณีตรุษจีนประกอบด้วย ชุดซาแซ ไค้เก้ ไก่ต้ม 1 ตัว หมูสามชั้นต้ม 1 ชิ้น และปลาหมึก หรือชุดโหวงแซ คือ ไก่ต้ม 1 ตัว หมูสามชั้นต้ม 1 ชิ้น ปลาหมึก ไข่เป็ดต้ม 1 ฟอง กุ้งต้ม 1 ตัว

ประเพณีที่มีอาหารเจคือ ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย ประเพณีไหว้พระจันทร์ และประเพณีกินเจ ประเพณีง่วนเซียวโจ้ยเป็นประเพณีที่เซ่นไหว้เจ้าที่และเทพเจ้า ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความ

เชื่อว่าอาหารคาวเป็นของเซ่นไหว้สำหรับผู้เสียชีวิตไปแล้ว ประเพณีง่วนเซียวโจ้ยและประเพณีไหว้พระจันทร์จึงมีอาหารเจเป็นของเซ่นไหว้ ส่วนประเพณีกินเจเป็นประเพณีที่ห้ามกินอาหารคาว ในประเพณีกินเจจึงมีแต่อาหารเจ ยกตัวอย่างเช่น อาหารเจของประเพณีง่วนเซียวโจ้ยจะประกอบด้วย เห็ดหอม วั่นเส้น เห็ดหูหนู เป็นต้น

ประเพณีที่มีอาหารคาวคือ ประเพณีสารทจีน ประเพณีสารทจีนเป็นประเพณีการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ การเซ่นไหว้วิญญาณจึงต้องมีอาหารคาว เช่น อาหารคาวที่ใช้ในประเพณีสารทจีนประกอบด้วย หุตซาแซ ไข่ไก่ ไก่ต้ม 1 ตัว หมูสามชั้นต้ม 1 ชิ้น และปลาหมึก 1 ตัว

ประเพณีที่มีผลไม้ 3 อย่างหรือ 5 อย่างคือ ประเพณีตรุษจีน ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง ประเพณีสารทจีน และประเพณีไหว้ขนมอี๋ ที่มีผลไม้ 5 อย่างคือประเพณีไหว้พระจันทร์ เพราะชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า เลข 3 กับเลข 5 เป็นหมายเลขที่มีความหมายดี เช่น ประเพณีไหว้ขนมอี๋มีแอปเปิ้ล กล้วยหอม ทับทิม ลำไย เป็นต้น

ประเพณีกินเจเป็นประเพณีเดียวที่ไม่มีเครื่องคัม ประเพณีอื่นๆ เป็นประเพณีที่มีการเซ่นไหว้วิญญาณหรือเทพเจ้า จึงต้องมีเครื่องคัมเป็นของประกอบการเซ่นไหว้ด้วย แต่ประเพณีกินเจเป็นประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีน จึงไม่มีเครื่องคัมมาเป็นของเซ่นไหว้ ประเพณีที่มีเครื่องคัม เช่น ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง เครื่องคัมที่ใช้คือ เหล้า น้ำชา เป็นต้น

ส่วนเครื่องใช้ของแต่ละประเพณีสรุปได้ดังนี้

ประเพณีที่ใช้กระดาษเงินกระดาษทองคือ ประเพณีตรุษจีน ประเพณีเซ็งเม้ง ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง ประเพณีสารทจีน และประเพณีไหว้ขนมอี๋ ประเพณีที่กล่าวมานี้เป็นประเพณีการเซ่นไหว้วิญญาณ จึงต้องมีการเผากระดาษเงินกระดาษทองให้แก่วิญญาณ และขอให้วิญญาณช่วยปกป้องชีวิตของตนเองให้ปลอดภัย

ประเพณีที่ไม่ใช้ธูปเทียนคือ ประเพณีกินเจ ประเพณีกินเจไม่มีการเซ่นไหว้ จึงไม่ต้องใช้ธูปเทียน